

ЗА
ВОЛЮ
БАЦЬ-
КАЎ-
ШЧЫНЫ!

ЗВАЖЖАЙ

Часопіс Беларускіх Вэтэранаў. Выдае Камітэт сувязі Бывшых Беларускіх Вайскоўцаў.

ZVAZAJ. Veterans quarterly published by Liaison Committee of Belarus War Veterans. Canada office: 57 Riverdale Ave. Toronto, Ont., M4K 1C2. U.S. address: 9 River Rd., Highland Park, N.J., 08904, U.S.

Год 18

Чырвень, 1992

Нр. 3 [67]

ШЛЯХ З РАБСТВА НА ВОЛЮ ЦЯЖКІ...

Наш чытач зь Беларусі піша: "На жаль, у паўсядзённым жыцці часта спатыкаешся з няведаннем людзьмі гісторыі Беларусі часоў другой сусветнай вайны. Значная частка беларускага жыхарства адмоўна ставіцца да дзяржаўнай незалежнасці Беларусі, да беларускага нацыянальнага адраджэння, нават да беларускай сымболікі. Прычынай гэтага з'яўляецца веданне, (а дакладней — адсутнасць ведаў) пра дзейнасць беларускіх "зброднікаў", "калябарантаў", "фашыстоўскіх наймітаў" і інш. Пераканаць людзей у адваротным вельмі цяжка, не хапае фактаў".

Наш чытач намагаецца суродзічаў усьведаміць, а без правяраных фактаў гісторыі гэта цяжка.

На руінах "імперыі зла" жыве маса людзей, каторыя ўяўляюць "вялікую айчынную" ў чорных і белых колерах, так як пра яе барабанілі прапагандовыя і палітычныя палітрукі. Яны-ж, згодна тае барабаншчыны, сваімі сіламі перамаглі "фашыстоўскую Германію". На доказ згадваюцца надзвычайныя "баявыя подзвігі адзінажды-дважды і трыжды" герояў, славіцца "гераічная беларуская партызаншчына!" Памятаюць баявыя песні й бражджаць бляшкамі-мэдалямі... Плявузгалі, што на эміграцыю ўцяклі ўсе недабітыя "бебурнацы-фашысты."

Людзі ўзгадаваныя партыйнымі палітрукі-махлярамі умелі пляскаць у далоні пры трыбунах "правадыроў", крычаць ура. Калі-ж трэба было нейкую апінію ці думку пра гаспадарку ці жыццё выказаць, дык тут, як шарманка, язык пачынаў быццам траплю: "Согласно того, что товарищ Сталин сказал...", "Как учил гениальный Владимир Ильич..." і інш.

Чалавек, што так кажа, напэўна ніколі ў жыцці не прачытаў ніводнае кніжкі, якая спанукала-бы яго да самастойнага думання й разважання. "Рэлігія" ягоная аснованая на паўтарэнні ўсім абрыдзелых клічак-лэзунгаў, трафарэтаў... І вось такі раб, адурманены гнюснымі нікчэмнікам-ідаламі, крочыць праз жыццё. Людзі гэтыя ня могуць перарадзіцца, пазнаць праўду, жыць хрысціянскімі прынцыпамі творчае працы, ахвярнасці, любові й міласэрнасці. Дык ці можна спадзявацца, што яны падтрымаюць выпакутаванае беларускім народам г. ва на самастойную і

незалежную дзяржаву, плённае адраджэнне й развіццё роднае мовы й культуры, прыватнае й народнае гаспадаркі?

Тут ня йдзе гутарка пра нейкую "абломаўшчыну" — гультаёў- абібокаў, што ня хочуць думаць і разважаць. Маём справу з рабамі, што няздольныя да самастойнага разважання, апроч таго самага прымітыўнага. І ці-ж яны вінаватыя, што "родная партыя", кіраваная забойцамі й паразітамі, зрабіла лабатомяю іхніх мазгоў?

Некалі Сяргей Палуян, каторы змоладу выказаў надзвычайныя здольнасці ў творчай і крытычнай беларускай літаратуры, нагледзеўшыся на няпісьменных рабоў, ня маючы падтрымкі ад радні, страціўшы веру ў дабро людзей і магчымасці свайго народу падняцца да самастойнага й незалежнага жыцця, з распачы павесіўся.

Дык што, з распачы кідацца ў самагубства? Гэта слабасць.

На наш адрас прыйшлі некалі "творы" двух "паэтаў", якія ў нягэгла зрыфмаваных словах аплеўвалі "рабскі беларускі народ". Эгэ, якія разумнікі! Лягчэй-жа на некага плюнуць, чымся памагчы беднаму й нямогламу, паспрыяць пакрыўджанаму, дапамагчы зганьбванаму й доўгі час запрыгоненаму народу ўстаць з каленяў ды пачаць вольнае жыццё.

Ніколі цэлы народ беларускі рабскім ня быў. У найцяжэйшыя часы ён ахвяроўваў сваіх найлепшых сыноў і дачок, каб здабыць волю, трымаўся веры ў Бога. І ці гэта можна сяньня вытлумачыць людзям, для каторых важней каўбаса, чымся адраджэнне й вольнасць Бацькаўшчыны?

Сяньня руплівыя сыны й дочки Беларусі працуюць для адраджэння мовы, культуры, гаспадаркі, адбудовы сьвятыняў, для вывучэння няведамай большынёй народу сваёй слаўнай і змрочнай прошласці. Усё пачынаецца ад новых парасткаў — гурткоў, школаў, — ад узгадавання сьведамага сваёй культуры й годнасці, веруючага ў Бога працавітага й сумленнага Беларуса.

Шлях ад рабства да волі цяжкі. І дзіва няма, што ўзгадаваныя антынароднай камуністычнай систэмай рабы фашысцілі беларускай эміграцыі ўжо на працягу

ЦІ СУМЛЕНЬНЕ ПРАМАЎЛЯЕ ДА ЧАЛАВЕКА?

Чатыры гады таму назад, пасля доўгага перарыву, у Канадзе ў Торонто наладзілі 18-ю Сустрэчу Беларусаў Паўночнай Амэрыкі. Гэная сустрэча распачала новы воблік наступных мерапрыемстваў такога роду, бо ўпяршыню ўдзельнічалі ў ёй афіцыйныя госьці з Бацькаўшчыны. Вялікім здарэньнем было выступленьне ганаровага госьця зь Беларускага сп. Сакрата Яновіча й вельмі ветліва публіка ўспрыняла выступленьне ансамблю "Дубіны" з Гайнаўкі. Присутным на сустрэчы быў таксама рэдактар адзінай у той час беларускай радыёвай перадачы польскага радыё зь Беларускага сп. Уладыслаў Праховіч. Мяркую, што гэты ўдзел афіцыйнай дэлегацыі зь Беларускага Краю меў асабліва важнае значэньне; распачаўся сапраўдны культурны абмен паміж нашай паўночна-амэрыканскай эміграцыяй і Бацькаўшчынай. Дзевяць месяцаў пазьней ньюёрскі танцавальны гурток "Васілёк" пасьпяхова наведаў Беларускаю.

Справай запрашэньня гасьцей, пры поўнай падтрымцы і дапамозе галоўнага арганізатара 18-й Сустрэчы, Згуртаваньня Беларусаў Канады, займалася новапаўсталае Канадзкіе Таварыства "Беларусь". На працягу свайго існаваньня таварыства гэтае прагрэсыўна, на маю думку, супрацоўнічала з культурна-адрэджэнскімі арганізацыямі з Бацькаўшчыны. Яно было ініцыятарам і фундатарам беларусказнаўчага конкурсу "Беларусаведа 89", што праводзілі БГКТ і БАС, таксама фундавала выданьне кружэлкі менскага рок-гуртка "Уліс" і інш. Аднак найбольшым праектам дзейнасьці таварыства былі запысы на 18-ю Сустрэчу Беларусаў Паўночнае Амэрыкі гасьцей зь Беларускаю.

Думка, каб запрасіць за акіяна ансамбль з Бацькаўшчыны нарадзілася пасля 17-й Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі ў 1986 г. З прычыны шматлікіх палітычных складанасьцяў таго часу амаль немагчымым было запрасіць нейкі гурток з Бэсэсэрыі. Такім чынам выбар паў на вакальна-інструментальны гурт "Дубіны". Ансамбль гэты не прадстаўляў дастаткова высокага ўзроўню, але быў практычна адзіным у Беларускаім Краі, што дзейнічаў на беларускай ніве.

Два гады да 18-й сустрэчы, лістоўна спалучыўся я са старшынём гэтага гуртка сп. Пятром Скепкам, прапанаваў запрасіць ягоную групу ў Канаду. Сп. Скепка з энтузіязмам прыняў маю прапанову і запэўніваў мяне, што да прыезду

Шлях да волі...

амаль паўстагодзьдзя. Чытачы з бацькаўшчыны просяць нас матар'ялаў пра нас саміх, каб даведацца што запраўды адбывалася падчас нямецкае акупацыі Беларусі, як выглядала школьніцтва, адміністрацыя, ахова.

Беларуская эміграцыя выдавала й цяпер выдае кнігі, газеты, часопісы. Яны ўжо ад пэўнага часу даходзілі ў Беларусь. Калі-ж хто цікавіцца, ідзіце ў мясцовыя бібліятэкі, прасіце, каб выпісалі. Адрасы беларускіх эміграцыйных інстытуцыяў ёсьць у міністэрстве культуры, у БНФ. Цяпер ужо навукоўцы й творчыя людзі ў Рэспубліцы Беларусь узяліся паважна вывучаць дзейнасьць беларускага замежжа. Спадзяемся, што працэс гэты на добрай дарозе, хоць, вядома, ён займе час.

Цяпер-жа, сабраўшы дастаткова подпісаў, каб зрабіць рэфэрэндум а пасля выбары ў беларускі сойм, вельмі важна, каб суродзічы нашы ўдома аддалі справе выбараў новага й запраўды дбаючага пра свой народ парламэнту максімум сваіх сілаў. Толькі пагнаўшы ад улады антынародных паразітаў і махляроў можна нарэшце пачаць, як сьлед, адбудоваць зруйнаваную бацькаўшчыну. Памажы вам, Божа!

гурток павысіць сваё музычнае майстэрства найменш да саліднага аматарскага ўзроўню.

Мне, як старшыні Таварыства "Беларусь", прышлося несці асноўны цяжар здзейсьненьня гэтага праекту. Цяжкімі былі пошукі прыхільнікаў гэтага мерапрыемства і зборкі фінансавых сродкаў. Дзясяткі разоў на працягу дасустрэчнага часу трэба было наведваць адлеглыя гарады ў Канадзе і ЗША — Кліўленд у штаце Агаё, Гайленд Парк у Нью Джэрзі, Нью Ёрк, Дэтройт у Мічыгане, Чыкаго ў Ілінойс, Садбуры і Лондан у Антарыё, Мантрэал у Квібэку і іншыя.

Запрашаючы "Дубіны" за акіяна мы разумелі, што апрача выступленьня на 18-й Сустрэчы, госьці захочуць пабыць у нас даўжэй, каб падмацаваць свае эканамічныя становішчы. У сувязі з гэтым, апроч падарожжа і мэдыцынскай страхоўкі, на працягу трох месяцаў гасьцям забясьпечылі утрыманьне й памешканьні.

Паўтара месяца перад сустрэчай журналіст Праховіч і ансамбль "Дубіны" прыехалі да нас бяз музычных інструмэнтаў. Паўстала пытаньне: на чым ансамбль будзе іграць? Найтаньней было-б на патрэбны час наняць інструмэнты, але-ж гурт патрабуе некалькі тыдняў часу, каб практыкавацца на новых прыладах. Спасьцярогшы, што парутыднёвая арэнда будзе каштаваць амаль адну трэцюю цаны новага абсталяваньня, я пастанавіў зрабіць усё магчымае, каб здабыць патрэбныя грошы на куплю новых інструмэнтаў. Утрыманьне гасьцей каштавала 28 тысячаў даляраў, ня ўлічваючы маіх прыватных выдаткаў на зьвязаныя з гэтым падарожжы й вельмі каштоўныя тэлефонныя размовы. На новыя інструмэнты патрэбных было 13 тысяч даляраў.

Гэтыя грошы ўдалося здабыць амаль ў апошнюю хвіліну дзякуючы шчодрой падтрымцы беларускіх грамадзкіх і царкоўных арганізацыяў і асабліва многіх індывідуальных ахвярадаўцаў. Да гэтага часу ніхто з нас, гаспадароў, і ня думаў, што госьці могуць прэтэндаваць на інструмэнты, як іхнюю ўласнасьць.

Пасля трох месяцаў госьці вярнуліся дадому апроч кіраўніка ансамблю сп-ра Скепкі, які астаўся аж да Калядных сьвятаў. На працягу гэтага часу трэба было вырашыць пад чью кантролю й на якіх умовах пераказаць закупленыя музычныя інструмэнты. Амаль пяць месяцаў часу заняла апрацоўка дакумэнтаў пераказу, вэрсія якога ўзьнікла пасля падрабязнай кансультацыі з кампэтэнтнымі ў гэтай справе асобамі як архіяпіскап Мікалай, сп. М.Ганько, сп. С.Прахарук, сп. Я.Запруднік, сп. С.Карніловіч, сп. В.Сельвесюк і іншыя.

Таму, што Царква ёсьць інтэрнацыянальна ганараванай дабрачыннай установай, афіцыйна ўсе апэрацыі зьвязаныя з купляй інструмэнтаў праходзілі праз царкоўную касу. Дзеля гэтага дакумэнты пераказу былі расьпісаныя ў двух ступенях. У першым дакумэнце падпісаным Першым Ярархам БАПЦ Мітрапалітам Мікалаем, царкоўным скарбнікам Марыяй Ганько і мною, гаворыцца:

"Дзеля далейшага разьвіцьця й папулярызаваньня беларускай песьні й музычнай культуры, Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царква, за пасярэдніцтвам Канадзкіе Таварыства "Беларусь" (...) пераказваюць суайчыньнікам у Польскай Народнай Рэспубліцы камплет музычных інструмэнтаў як Дар Беларусаў Паўночнай Амэрыкі. Камплет складаюць (...).

Дзеля апекі й належнага выкарыстоўваньня ахвяраваных інструмэнтаў, Канадзкіе Таварыства "Беларусь" уважляе мужоў даверу ў складзе: сп. Ю.Туролак, (...) сп. Л.Тарасевіч, (...) сп. Я.Максіюк, (...) сп. В.Сельвесюк (...), сп. А.Палескі, (...) якія будуць поўным уласнікам усіх вышэй пералічаных інструмэнтаў.

Мужы даверу абавязаны наглядзець за адпаведным выкарыстоўваньнем інструмэнтаў згодна з выказанай вышэй ідэяй разьвіцьця й папулярызаваньня беларускай песьні й

музычнай культуры ў *Беластоцкім Краі*. Мужы даверу распараджаюцца інструментамі, аддаючы іх у карыстаньне выбраным асобам і калектывам, якія будуць адказнымі і абавязанымі дбаць за добрае тэхнічнае ўтрыманьне павераных ім інструмэнтаў. У выпадку шкоды ці ўтраты інструмэнтаў, карыстаючыся імі асобы ці калектывы абавязаныя пакрыць зьвязаныя з гэтым кошты. У выпадку выкарыстоўваньня інструмэнтаў нязгодна зь ідэяй разьвіцьця беларускай музычнай культуры, на загад мужоў даверу карыстаючыся асобы ці ансамблі забавязаны зьвярнуць поўнасьцю склад інструмэнтаў. (...).

Выказваючы пашану за дзейнасьць ансамблю "Дубіны" і падзяку за ўдзел у 18-й сустрэчы, вырашана паручыць камплет інструмэнтаў на карыстаньне на неабмежаваны час ансамблю "Дубіны", што вынікае з другога дакумэнту, у якім сказана:

Канадзкіе Таварыства "Беларусь" і пакліканія ім мужы даверу ў складзе: (...), пераказваюць камплет музычных інструмэнтаў — дар Беларусаў Паўночнае Амэрыкі — у карыстаньне ансамблю "Дубіны" з Гайнаўкі для далейшай дзейнасьці калектыву ў галіне разьвіцьця й папулярызцы беларускай песні й музычнай культуры.

Мужы даверу выказваюць поўны давер кіраўніку калектыву Пятру Скепка і ў ягоныя рукі аддаюць поўную ўладу й адказнасьць за інструмэнтны ў часе іх выкарыстоўваньня ансамблем "Дубіны".

Мужы даверу прынімаюць забавязанасьць калектыву "Дубіны" поўнасьцю дзейнічаць згодна з выказанай вышэй ідэяй разьвіцьця беларускай музычнай культуры. Усе сябры ансамблю "Дубіны" забавязаныя дбаць пра добрае тэхнічнае ўтрыманьне пераказаных ім інструмэнтаў у складзе: (...).

Ансамбль "Дубіны" забавязаны пакрываць усе расходы зьвязаныя з утрыманьнем інструмэнтаў удлучна з узьнікнуўшымі коштамі ў выпадку рамонту ці ўтраты інструмэнтаў у часе іх выкарыстоўваньня ансамблем "Дубіны".

(...)

Спачатку спадар Скепка ўспрыняў гэта зь вялікім жахам і абурэньнем, але, ня маючы іншага выхаду, пагадзіўся з гэтымі умовамі.

Таму, што ў даным мамэнце толькі Валік Сельвесюк і я прысутнічалі на гэтым кантынэнце, другі дакумэнт ня быў падпісаны сп-м Ю.Туронкам, сп-м Л.Тарасевічам і сп-м Я.Максіюком. Кіраўнік ансамблю Скепка забавязуе неадкладна даставіць дакумэнт да падпісаньня вышэй названым асобам і пакінуць кожнаму мужу даверу копіі абодвух дакумэнтаў. На працягу двух гадоў я спанукаў Скепку, каб згодна з умовай падпарадкаваўся камітэту выбраных мужоў даверу.

На жаль, Скепка зігнараваў прынятыя варункі. На 19-й сустрэчы (у Кліўлендзе), у прысутнасьці В.Сельвесюка, старшыні ЗБК М.Ганько, царкоўнага скарбніка Марыі Ганько, А.Латышонка й мяне паспрабавалі мы скланіць Скепку падпарадкавацца прынятым законам і закончыць гэтую справу. Вось у гэтай сытуацыі Скепка прыабяцаў, што калі ў канцы верасьня 90 г. я буду ў Гайнаўцы, ягоная жонка перадаць мне арыгінальныя дакумэнты парэказу інструмэнтаў, каб канчаткова палагодзіць гэтую справу. Калі я наведаў Скепаву хату, ягоная жонка сказала, што нічога пра гэта ня ведае.

Многа разоў неафіцыйна даходзілі да нас нэгатыўныя весткі адносна нязгоднага прызначэньнем выкарыстоўваньня інструмэнтаў "Дубінамі" і іхнага застойнага прагрэсу як музыкантаў. У апошнім часе пацьвердзілі гэта "басаўцы" і многія іншыя зацікаўленыя асобы. Аднак, ня глядзячы на гэта, уважаю, што звыш трохгадовае ігнараваньне умовай кіраўніком ансамблю сп-м Скепка ёсьць ня толькі прычынай а нават нашым абавязкам забраць ад «Дубінаў» павераных ім інструмэнты.

Паводле ўмовы, мужы даверу могуць пераказаць інструмэнты іншым асобам ці ансамблям калі ўважаюць гэта карысным для разьвіцьця беларускай культуры, нават калі карыстальнікі не парушаюць умовай іх карыстаньня. Каб пазбыцца магчымага канфлікту са Скепкам, па просьбе сп. В.Стахвюка ад БДА, сп. Я Запруднік пераказаў Скепку, каб на

час ягонага побыту ў ЗША перадаў ён інструмэнты на рукі сп. Я.Максіюка або В.Стахвюка. Пачуўшы гэта, Скепка моцна абурыўся. Калі ў лістападзе 1990 г. спалучыўся я са Скепкам, каб даведацца як прадстаўляецца гэтая справа, абураны Скепка адказаў што **плюе ён на «маіх» мужоў даверу й толькі са сваімі музыкантамі вырашае аб лёсе інструмэнтаў.**

Яшчэ сказаў, што інструмэнты аддасць, калі зьвернуцца яму кошты транспарту з Гдыні ў Гайнаўку (12 тыс. зл. тры гады назад) і кошты іхняга нібы ўкладу ў гэтыя інструмэнты падчас карыстаньня імі. Я адказаў сп-ру кіраўніку, што кошт карыстаньня гэтым абсталяваньнем ёсьць куды большы за іхні ўклад, калі зусім можна прызнаць за нейкі ўклад ансамблю "Дубіны". Паводле ўмовы, карыстальнікі забавязаны пакрываць усе кошты ўтрыманьня інструмэнтаў.

У снежані 1990 г. атрымаў я ад Скепки ліст, у якім ён піша: *"Паважаны спадар А.Палескі. Твой тэлефон моцна мяне ўсхваляваў, але дам сабе рады і з гэтай праблемай. Справа ідзе пра інструмэнты, якія былі закупленыя з грошай сабраных ад усіх амэрыканцаў Беларусаў, якія жывуць у ЗША й Канадзе, а не таварыствам "Беларусь", якія абсалютна не знаюць, што Ты з намі гуляеш як з сабакай, для якога паказаў каўбасу ўвязану на пальцы. І тут маю да Цябе просьбу, падай лісту людзей, якія далі грошы на гэтыя інструмэнты. Калі гэтага ня зробіш, сам дайду пры дапамозе маіх сяброў хто даў і колькі. Другая справа то прайшлі пратакол сабраных мужоў даверу у якім знаходзіцца матывацыя і дэцызія. Ня знаю ці Ты пайнфармаваў мужаў даверу, што я хачу пратакол забачыць раней перад тым, як аддам інструмэнты, каб копію выслалі ў падатковую (мытную, — А.П.), інстанцыю. Гэта мушу зрабіць, каб ня прышлося бацьку прадаваць гаспадарку. Пятро С."*

Пасьля таго я кансультаваўся ў гэтай справе з вышэй пералічанымі мужамі даверу і з многімі зацікаўленымі гэтай справай беларускімі грамадзкімі дзеячамі Паўночнай Амэрыкі. Усе зь іх былі гатовыя зрабіць свае намаганьні на Скепку, каб той зьвярнуў паверанае яму абсталяваньне. Гэтыя апошнія кажуць, што першымі інтэрвенцыю рабіць маюць мужы даверу. Аднак мужам даверу сп. Скепка не даставіў да падпісаньня дакумэнтаў, паводле якіх яны могуць узняць нейкую акцыю.

Такім чынам замыкаецца глухое кола, якое ўзьнікла з прычыны безадказнасьці кіраўніка "Дубінаў" і іншых яго членаў, якія таксама маўчаць як набраўшы вады ў рот. Нядаўна сп. Скепка ў размове з сп-няй Алай Орса-Романо сказаў, што не аддае інструмэнтаў, каб не прапалі, бо сапраўды няма каму іх аддаць. Гэтае наўнае стаўленьне Скепки не патрабуе ніякага камэнтару.

Спадзяюся, што чытаючы гэты змест, паважаны сп. Пятро Скепка здагадаецца зірнуць у залучаныя яму дакумэнты пераказу інструмэнтаў, каб даведацца каму пераказаць паручаныя яму інструмэнты, каб не прапалі.

Таронта, 10-га траўня, 1992 г.

Алесь Палескі

Ад Рэд.: Алесь Палескі — ведаем гэта пасьля некалькіх гадоў супрацоўніцтва зь ім, — ахвярны й сумленны беларускі патрыёт. У ягоным артыкуле няма хвальшчы. А ў нас некаторыя цяпер пытаюцца: чаму "Дубіны" распаліся й забралі музычны камплет, каторы мы ім не перадавалі на ўласнасьць а падаравалі для карыстаньня беларускім творчым калектывам Беларускай? Чаму Скепка ня бачыць таго, што прысвоіўшы сабе камплет музычных інструмэнтаў, які яму не належыць, робіць шкоду іншым беларускім людзям і групам, беларускаму адрэжэньню? Чаму маўчаць пра гэта іншыя сябры "Дубінаў"?

Сёлета — 4 гады пасля Сустрэчы Беларусаў у Тароньце, на якой выступалі "Дубіны", — адбудзецца ў днях 5—7 верасьня 20-я сустрэча Беларусаў Паўночнае Амэрыкі ў Нью Брансвіку. Калі там будзе прысутнічаць сп. П. Скепка, выклікаем яго: растлумач нам усім, якія прынялі тваю групу й цябе, як сумленных людзей, выдалі на вас вялікую суму грошай, чаму да гэтага часу ня перадаў музычныя інструмэнты ў рукі мужоў даверу, каторыя далі-бы магчымаць карыстацца імі беларускім калектывам Беларускай? Калі іх перадаці?

МІНУЛАЕ

»Дзёньнік«

Гэныя бачынкi са школьнага сшытка, у клетачку, хiмiчным алавiком сьпiсаныя, датаваныя пачаткам лiпеня i канцом жнiвеня 1944 году. Колькi разоў давлялося ўжо дзясяткамі гадоў пазней меркаваць, што зь iмi рабiць... Выкiдаць у сьметнiк? Зноў апыналіся яны ў шуплядцы, якая ў маёй памяцi называлася "да разгляду". I нарэшце летась зазiрнула ў галаву новая думка... Выслаў iх у менскi Музэй Гiсторыi Беларускай Лiтаратуры.

Дзякуй Богу, па дарозе ня знiшчылі хапуны заказны лiст, як здаралася ўжо ня раз зь iншымi лiстамi i непажаданымi (для "роднай партыi") кнiжкамi. Атрымліваю зь Менску адказ, у якiм i такія цёплыя словы: "Мы былі вельмi ўзрушаныя, атрымаўшы лiст, дзе Вы нам пасылалі "Дзёньнік" 1944 году". I далей пытаньне: "Ці публікаваліся дзе Вашыя ўспамiны з 44-га году?"

Тыя ўспамiны, — неапрацаваныя, у такой форме як у тым школьным, у клетачку, сшытку, — нiдзе не публікаваліся. Яны сталіся сырцом для аповесцi "Змагарныя дарогi" выданай у Мюнхэне ў 1962-м годзе.

Запісы ў руху... Некаторыя радкi дрыжаць... Пiсалася ў цягнiку, якi iмклiва вёз нас з Торуня, праз Франкфурт над Одрай, Бэрлiн, Ляйпцыг, Эрфурт, Фульда, Франкфурт ам Майн i выладаваў нас, кадэтаў школы Беларускай Краёвай Абароны, аж у Эльзасе. I пiсалася воддаль ад няпрызнага вока, каб якi дападлiвы "цугфюрар" не спанатрыў што робiш...

Хоць i разважаны нi нахлыналі, прасiліся на паперу, часу было ў абрэз. Факты: хто, што, дзе, калі... Як у элементарнай журналістыцы. Адказы на пытаньне "чаму" могуць пачакаць...

Пачатак — на поўнач ад Варшавы, каля Цеханава, а канец — 30-га жнiвеня ў Эльзасе. Для кадэтаў зь менскай Школы

Камандзiраў БКА i Сталiн, i Гiтлер былі "абое-рабое". На Захадзе чакала iх змаганьне з двума тыранамi Беларускага Народу. Каля мясцовасцi Клервал, дзе беларускiя юнакi-кадэты перайшлі ў горах да французскiх Макiсаў (рэзiстансу), прадаўжаўся iхны шлях у вольны сьвет i ча калі дзесяцiгодзьдзi змаганьня за вызваленьне маскалямi запрыгоненай Бацькаўшчыны.

Мазурская бабулька смалой угашчае!

Гарачы лiпенскi дзень. Пацеюць апранутыя ў чорнае юнакi ў маршавай калёне. Топчам пясок шырокай вулiцы праз мазурскую вёску. Добра дагледжаныя хаты. Маеш уражаньне, што вёска новая, некiм добра плянаваная.

Рота кадэтаў Беларускай Краёвай Абароны трымае маршавы крок. З намі няма нашых афiцэраў нi падафiцэраў. Чаму, ня ведаем. Аднекуль узяўся гэты фольксдойч фэльдфэбаль з Грудзэндзу, iдзе з правага боку i часам нешта цяўкае. Ён ужо колькi разоў загадваў schweigen!, але ў калёне усёроўна чуваць гоман. З правага боку на сьцежцы каля самай вулiцы пiльна пазiрае на нас сiвая, у цёмным паркалi жанчына. Яна разьвязала аднаму з нашых юнакоў язык.

Matko, gdzie tu można wody się napić?

Гэта сказаў жартаўлiвым тонам Кастусь спад Дзiсны. Сябром здалосся, што Кастусь жартуе, бо як-жа падчас маршу нап'ешся, калі гэта залежыць ад волi фольксдойча-фэльдфэбала.

Tam, synku, koło piątego domu beśka z woda stoi! адказала сур'езным бойкiм голасам жанчына.

Iдзём далей. Бачым, запраўды пры вулiцы стаiць бочка напоўненая... чорнай смалой.

— Гадзюка! — плюнуў Кастусь. Некаторыя сябры зарагаталі. Азiрнуліся. Тая бабулька надта-ж бадзёрымi крокамі бегла ў сваю гонтам крытую хату. Нiкога з цывiльных ня было на вулiцы.

Прыгадаліся мне нашыя працавiтыя i мiласэрныя

І МЫ ЗМАГАЛІСЯ

На запрашэньне нашых крывадушных юдаў — Канадзiйскае Асацыяцыi Прамыслоўцаў, 25-га кастрычніка 1971 г. Таронта наведаў бальшавiцкi махляр Касыгiн. Каля Ontario Science Centre, цёмным кастрычніцкiм вечарам сабраліся сустракаць пасланца "iмпэрыi зла" дзясяткi тысячаў

Канадзiяцаў, а мiж iх i Беларусы. На гэтым здымку бачыце трох. Напісы на плякатах: "Свабоду для Беларусі!", "Вон Касыгіна!" З правага боку бачым прадстаўніка-Юду з Канадзiйскай Асацыяцыi Прамыслоўцаў. Ён прыйшоў прадаваць бальшавiком вяроўкi, на якіх, згодна Ленiна, бальшавiкi маюць павесiць капiталiстаў.

жанчыны, што дзяліліся з жаўнерамі, — сваімі ці нават чужымі, — кавалкам хлеба й бульбіны.

А гэта, як Кастусь сказаў, гадзюка, зь якога кодла? Ці не такія во "гадзюкі" спавівалі і ў сьвет пусьцілі польскіх "гэрояў" Арміі Краёвай, што ўжо пасья вайны палілі беларускія вёскі зь дзяцьмі, жанчынамі й старымі мужчынамі на Беласточчыне?

Французы! О-ля-ля!

Восенская золь добра ўелася ў косьці нашым суродзічам, што дрыжэлі ў акопах на перадавых пазыцыях 30-й Russische zwei дывізіі ў Эльзасе між Вагезамі й Альпамі ў лістападзе 1944 году. Насупраць стаялі Французы, якія ўжо ведалі, што праз гэтых "абаронцаў" гітлераўскага Райху можна будзе сігануць, быццам нож праз масла, аж да Рэйну. Ззаду, за Мюльгоўз, умацаваны з двух бакоў Рэйн, на паўдзённым усходзе, каля Базэль, зьбягаюцца тры дзяржавы — Швайцарыя, Францыя і Нямеччына. А вось тут, пры Альткірху, неўзабаве парвецца абаронная павуціна трыццатай дывізіі пад Зіглінгавай камандай. Няхай Французы сьпяшаць ужо тады ў той запраўдны Райх "юбэрмэншаў" дабіваць.

Дык дзе-ж яны, тыя Французы, чаму яны марудзяць? Брррр, якая золь!

Маё сьціплае знаёмства з Францыяй пачалося надта рана. Мая сьветлай памяці сястра Марыя (памерла ў 1942-м годзе), скончыла "Żenska Szkoła Zawodowa" ў Новай Вялейцы. Дыплём даў ёй права навучаць жаночае кравецтва, кухню й хатнюю гаспадарку. Меў я тады гадоў адзінаццаць, калі Марыя трымала трох вучаніц. Перад Калядамі й Вялікаднем навальвалася быццам насланьне польскіх паноў і падпанкаў, якія рупіліся каб для сваіх жонак, дачок ці каханак даволі бяльля і прыгожых сукенак "пані Марыся і ейныя панны" нашылі. Вось тады й даводзілася чатыром беларускім дзяўчатам доўгімі вечарамі пры нафтавых лямпах тое панскае насланьне абшываць, а мне ў чыгунныя прасы дзьмухаць, замурзацца, пры распальваньні драўлянага вугальля рукі пячы.

Праўда, Маруся мяне ўзнагароджвала. Яна дазваляла мне паглядзець ужо пашматанья, а часта й новыя журналы парыскай моды. Гутарка ня толькі пра манэкіны, але й жывыя мадэлькі. З майго боку — захапленне й здзіўленьне. Дзе гэта ёсьць такія прыгожыя смуглыя твары з доўгімі расьніцамі над спакусьлівымі вачмі? Нафуфыраныя хвалямі валосы, даўжэйшыя чымся ў нашых дзевак шыі? Неяк дзіўна яны фанабэрацца, грудзі занадта наперад выпінаюць. І чаму ўсе такія нейкія худыя? Што яны ядуць? А каб вось каторай зь іх ды серп у руку? Бяжы на ніву ў жніво разам з нашымі ды дзень ці два, згорбіўшыся, у хвасьце не аставайся! Скора прапаў-бы ў цябе твой парыскі модны элан!

Парыж! Горад сьвятла! Сьвятыня найвышэйшай быццам на сьвеце культуры! Горад імперыяльных напалеонаўскіх гэрояў і тых пазьнейшых, што вось павэрсальскую Рэч Паспалітую памаглі на сваіх і захопленых беларускіх ды ўкраінскіх землях пабудаваць. Парыж — сталіца сусьветнай моды! Ён быццам нейкі магутны магніт прынаджаў Палякаў, а асабліва-ж старых і маладых модніц-квактух!

І падлабуньваліся да мяне вясковыя сябрукі, прасілі тых парыскіх прыгожых паненак у журналах моды ім паказаць. А тыя экзатычныя паненкі смылелі ў маіх часта папечаных пальцах ад чыгунных прасаў, што для Марусі й дзяўчат трэбы было напагатове трымаць...

Пачалося й прадаўжалася знаёмства з французкімі літаратурнымі й філязофскімі гігантамі, але тут-жа, ужо ў часе вайны, давалося пабачыць жывых Французаў на менскім вакзале. Гэтыя сьпяшылі на ўсходні фронт, каб пашыраць гітлераўскі "лебэнсраўм". "Антыбальшавіцкі дабраахвотны легіён", у эсэсэўскай форме, як і ўсе іншыя "дойчы", бражджэў кацялкамі каля польнай кухні. Але чакайце, у іх на рукавах шчыткі французкія із напісам FRANCE.

Спараліжавала мяне здзіўленьне. Як гэта зразумець? Хто яны гэтыя людзі? Хто іх арганізаваў і каму яны едуць памагаць?

Тут-жа мяне, з гучным "раўс", штурханула, памятаю, нейкая ўлада. Чаго, значыцца, ты нейкая смаркатая памаўза рот разявіў і перашкаджаеш "новую Эўропу" будаваць?

Ужо куды пазьней, намагаючыся разматаць гэты зусім новы й жахлівы Гордыеў вузел апошняга галакосту, даведаўся, што тая неакупаваная, пад загадам Вішы, Францыя паставіла да дыспазыцыі Гітлера ўсе свае індустрыяльныя і нават людзкія рэсурсы, сьведама пайшла, "на сучэльную эканамічную і фінансавую інтэграцыю Францыі з эўрапэйскай зонай" (гл. 6.78 Werner Rings, Life with the Enemy, Doubleday, N.Y. 1982). Маршал Пэтэн, гэрой Францыі зь Першай сусьветнай вайны намагаўся быць партнёрам Гітлера ў "будове Новай Эўропы".

Пасья паразы Нямеччыны Пэтэна судзілі як здрадніка, але цэлага маштабу калябарацыі Французаў з нацыстоўскай Нямеччынай ніхто не сьпяшыўся з французскага боку раскрываць. У краіне, якая яшчэ кагадзе жыла "славай" сваёй мінулай імперыі ды яшчэ й пасья Другой вайны намагалася затрымаць ужо добра абскубаныя іншымі рэшткі яе, лепш было тымчасам маўчаць пра ганебную калябарацыю зь Гітлерам.

26-га лістапада 1944 г. нарэшце Французы ў паўднёвым Эльзасе пайшлі ў наступ. На адрэзку 30-й дывізіі, зь якой ужо раней нашы суродзічы пераходзілі да Французаў, а бальшыня юнакоў са Школы Камандзіраў Беларускай Краёвай Абароны перайшла да французскіх Макісаў (рэзістансу) 31-га жнівеня 1944 г., на гэтым адрэзку наступаючым Французам ніхто не супраціўляўся. З тых юнакоў, каторыя калелі ў акопах па калені ў вадзе, забіты быў артылерыяй Качаноўскі (імя ня памятаю), дзесьці з Наваградчыны.

Беларусы з 30-й дывізіі жылі той беднай стравай, заўсёды галодныя, якую атрымлівалі з палявой кухні, — каніна з гарохам, ськібка хлеба, які называлі цэглай. Масцовае насельніцтва не рабавалі, дзяўчат ня гвалцілі. Бальшыня зь іх верыла, што як кагадзе ўдалося ўцячы ад Сталіна, што на "даёш Берлін" пагнаў-бы, дык і тут вось нарэшце прыйшоў дзень і адчынілася брама, каб уцячы ад бэрлінскага варвара ў вольны сьвет.

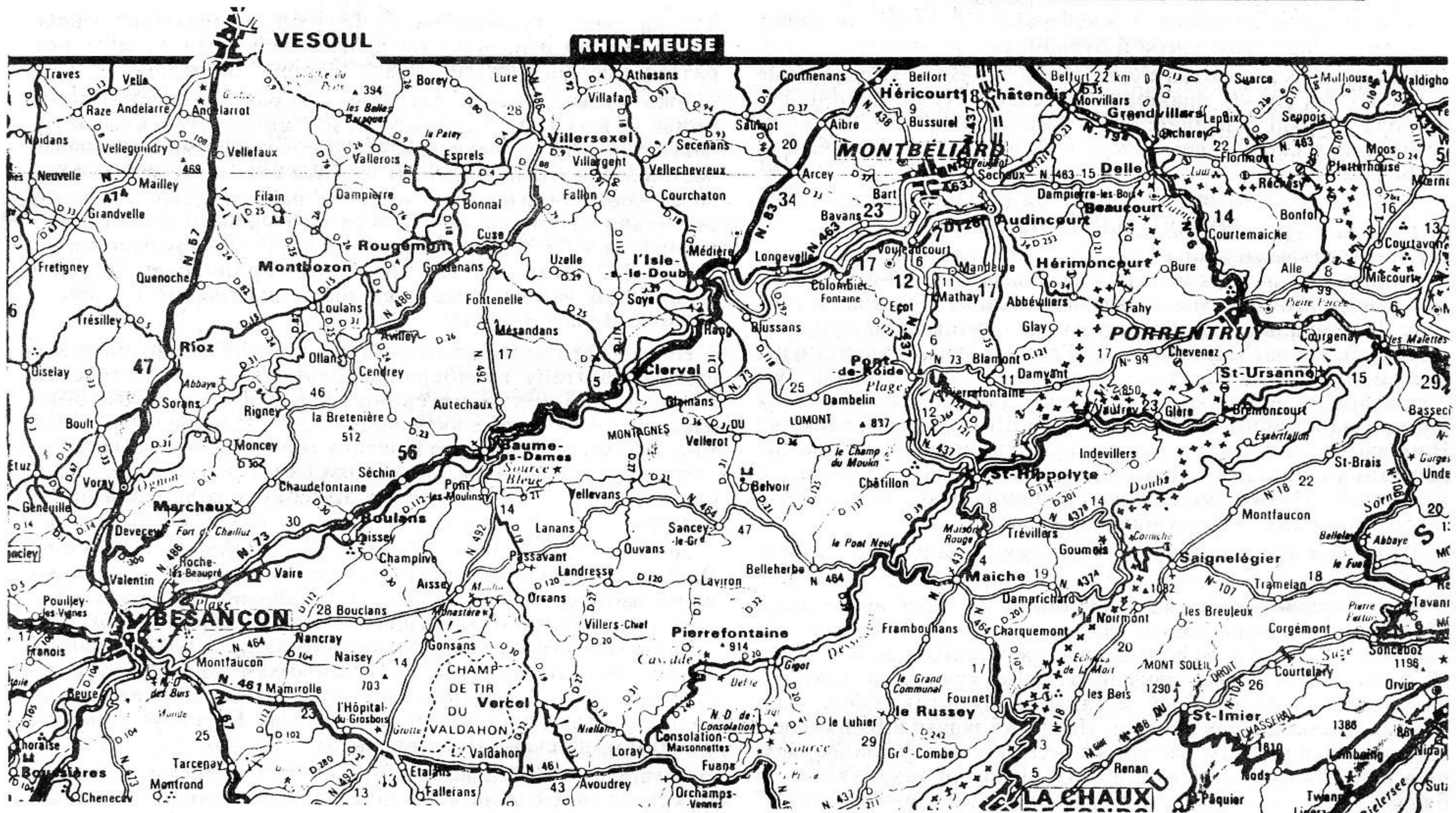
І як-жа іх гэты новы сьвет сустракаў? Палонных вялі Сэнэгалцы са Стэнамі-аўтаматамі напагатове. Зьдзіўленьне. У іншы час і ў іншым месцы, гаварылі палонныя, яны такім вось "вызвольнікам" паказалі-бы як ваяваць, натаўклі-бы носа.

Цяпер палонным спадарожнічала выцьцё, аплёўваньне, пагрозы й праклёны ад мясцовага насельніцтва. Во як! Гэтыя-ж "пакрыўджаныя", бачыце, як умеюць гарлапаніць! Тут настаў час, каб і гэройскі ідыятызм нафуфырыць і перад усімі разрэкламаваць сваю адданасьць "вялікай змагарнай Францыі". А там пасья прыйдзе сьвята перамогі, падчас якога напэўна паядуць і тых коней, што аж зь Беларусі з гэтымі "ворагамі" прыбылі сюды. Яны-ж ня толькі сьлімакоў ці жаб, але й коней ядуць. Вялікі й мудры народ, культура!

Гадоў зь дзесяць таму назад па Францыі пракаціўся вялікі вэрхал. Знайшліся-ж дакумэнталісты, што сабралі істужкі з вайны, згарусьцілі, дадаўшы адпаведныя камэнтары, фільм, які, калі не памыляюся, назвалі "Гонар і ганьба", што паказваў запраўдны твар калябарацыі з ворагам.

Як так можна?! Да гэтага часу "бязгрэшныя" тварылі легэнды пра гэраізм, пры вялікасьць духа й ахвяры, што прынёс народ у дар перамозе, а тут, — заступіся за нас, Госпадзе! — вылазіць нейкая мошка наверх і хоча той іншы, ганебны бок шляхотнага народнага твару паказаць. Interdit! Нельга!

Мінулага скрыць не ўдалося. Пад гоман хвалі абурэньня й скрыгат зубоў "вялікі народ" пазіраў на твары сваіх здраднікаў, махляроў, забойцаў. А яму, гэтаму народу, здавалася, што хапіла было некалі падстрыгчы і апляваць калябарантак-прастытутаў і пакараць гэроя зь Першай сусьветнай вайны, здрадніка з Другой. Дарэмна намагаліся тварыць легэнды. Прадажнага калябаранцкага твару замазаць гэнай таннай касмэтыкай не ўдалося.

Дзе прапала Беларуская Краёвая Абарона?

Збіраючы весткі й дакумантальны матар'ял для "Змагарных Дарогаў" (выд. у Мюнхэне ў 1962 г.) крыху ўдалося высветліць якім чынам, загадам і зь якой крыніцы той загад прыйшоў, на моцы якога вялікая колькасць жаўнераў Беларускае Краёвае Абароны трапіла ў 30-ю дывізію пад камандай палк. Зіглінга. (Гл. "Змагарныя Дарогі", б. 104—118).

А ці прэзыдэнт БЦР якім чынам спрычыніўся да гэтага, ці Немцы, бяз ведама Астроўскага, Кушалы і іншых афіцэраў БКА проста завэрбавалі людзей пад сваю каманду?

Перад намі выданая ў Лондане ў 1960 г. Беларускай Цэнтральнай Радай кніга: "За Дзяржаўную Незалежнасьць Беларусі. Дакуманты і матар'ялы сабраныя і падрыхтаваныя для публікацыі І.Касяком, прагледжаныя і апрабаваныя для друку камісіяй БЦР пад кіраўніцтвам праф. Р.Астроўскага".

Прынадзілі нашу ўвагу дзьве пазыцыі.

Першая: 28.6.1944 г. "Пракакол БЦР аб вызначэньні дапамогі мастаку М.Казаку", які жыве ў Вене і просіць помачы на заканчэньне студыяў.

29-га чэрвеня БЦР пакінула Менск.

Другая: 14 верасьня, 1944 г., Бэрлін. "Пракакол паседжаньня прэзыдыюму БЦР. Парадак дня: Аплата афіцэраў, што не працуюць у БЦР. Статут і праграма Саюзу Вызваленьня Беларусі. Прэсавыя справы."

Пра два з паловаю месяцы, ад канца чэрвеня да паловы верасьня ў тых "дакумантах", правяранных камісіяй прэзыдэнта БЦР Астроўскага, пра дзейнасьць ці бяздзейнасьць БЦР нічога няма. А пракакол паседжаньня БЦР з 26-га верасьня паведамляе што на парадку дня стаялі "Справы арганізацыі беларускага батальёну". У гэтым пракаколе, ці ў дыскусіі пра "арганізацыю батальёну" гісторык намагаецца знайсці нейкую справаздачу пра тое, што сталася з цэлай арміяй БКА, дзе яна падзелася... Прынамсі прэзыдэнт БЦР, які службова мусіў быць у кантакце з генэралам Паліцыі СС фон Готбэрхам, генэральным камісарам Беларусі, што пасадзіў, яго-ж, Астроўскага, на прэзыдэнцкае крэсла.

Відаць, што Астроўскі не асьмеліўся й пікнуць Немцам, каб БКА ня бралі выключна пад сваю каманду й высылалі на які ім падабалася фронт. Выглядае што тут і прычына, чаму ў тых правяранных самім Астроўскім дакумантах, пасля апублікаваных у Лондане ў 1960 г, ані слова няма пра тое як тварылася 30-я дывізія і дзе падзелася БКА.

Армія прапала. Маўчаць пра тое, дзе яна апынулася і чаму так сталася, а ўжо намагаюцца арганізаваць нейкі "кадравы" батальён, каб пасля ў "вызвольнае змаганьне" пазабаўляцца. І запраўды, маскалі як пачуюць, што з Захаду вызваліць ад іх Менск магутны "кадравы батальён" ідзе, дык адразу ў родную Маскоўшчыну паўцякаюць!

Ініцыятыва юнакоў

Некаторыя быўшыя афіцэры Беларускай Краёвай Абароны, перадусім палк. Ф.Кушалы і кіраўнік Школы Камандзіраў капітан Віктар Чабатарэвіч стараліся знайсці адказ на пытаньне, якое цікавіла многіх: адкуль узятася ідэя ў кадэтаў, каб арганізавана перайсьці да францускіх Макісаў, а пасля бальшыні зь іх, як грамадзянам перадваеннай Польшчы ўліцца ў польскі другі корпус брытанскай восьмай арміі ў Італіі? Кушалы і Чабатарэвіч запэўнівалі мяне, што ідэя дабравольнага пераходу на бок хаўруснікаў існавала й пашыралася між афіцэраў. Ім, няма сумлеву, залежала на тым, каб атрымаць з вуснаў саміх кадэтаў пацьверджаньне, што ідэя нарадзілася ў афіцэраў і якраз яна дасягнула свае мэты, трапіўшы — фігуральна выражаючыся, — зьверху ўніз, ад беларускіх патрыётаў, афіцэраў БКА, да няменшых беларускіх патрыётаў, вучняў афіцэрскае школы.

Нашы юнакі, як высветлілася пасля, нідзе ад ніякіх сваіх афіцэраў з БКА пра такі праект ці загад нічога ня чулі. Ініцыятыва арганізаванага пераходу нарадзілася, магчыма, раней, але ўжо пачалася адкрыта абмяркоўвацца ў вайсковым абозе Вальдагон, у Альпах, якіх кілямэтраў дваццаць пару на ўсход ад Бэзансону (гл. мапу), калі Немцы былі адабралі ад нас амуніцыю і мы пачулі, што ўжо некаторыя нашыя суродзічы з дывізіі пераходзілі на бок хаўруснікаў. Гэтак зрабілі і кадэты 31-га жніўня ў ваколіцах Клервал (гл. мапу), нейкіх трыццаць кілямэтраў на поўнач ад Вальдагону.

К.Акула

МАЛЕНЬКІЯ САМУРАІ НА ПАЛЯНЕ

Лондан. Выглядае, што японскія энтрэпрэнэры купілі падношаны замак. Яму ўсяго толькі пяцьсот гадоў а яго 64 пакоі былі выстаўленыя на глумэлемантаў прыроды таму што ўласнік, каб не плаціць падаткаў, 20 гадоў назад сцягнуў зь яго дах. Выглядае, што ў залях ягоных жывуць розныя здані, але на працягу шасцідзсяці гадоў ніхто ня чуў нават лязгату ланцугоў.

І ўсё-ж мясцовыя ахоўнікі злуюць, што загражаную мясцовую маёмасць разьбяруць, камень па камяні завязуць у Японію а там яе пастроюць як атракцыю ў парку адпачынку. Нацыянальную спадчыну, ахоўнікі мяркуюць, ніколі нельга прадаваць і экспартаваць.

Рыначная эканоміка не зважае на культуру ці гісторыю, якая траціць пры вольным гандлі. Шатландыя страціла стары замак і скоро пра яго забудзецца. Але ў сьвеце абцяжараным урадавымі даўгамі паўстаюць пытаньні як нацыі выжывуць у моры чырвонага чарніла дзяржаўных даўгоў.

Такое пытаньне высунулася на фронт у Італіі, дзе дзяржава мяркуе як прадаць публічныя маёмасці, некаторыя зь іх вялікай гістарычнай вартасці. Шыльды "на продаж" могуць аздобіць цэлыя міжземнаморскія астравы, старыя пушчы, публічныя паркі, сярэднявечныя манастыры і такія будынкі як вайсковыя баракі Гарыбальды ў Нэапалі ці калішнюю галоўную кватэру Чорнакашуляў Мусаліні на поўдзень ад Рыму. Магчыма, што палітыкі паслухаюць пратэсту, усё-ж выглядае, што ўрад, якому не хапае гатоўкі, ня будзе мець выбару.

Эканоміка і палітыка Італіі ў беспарадку. (...) Ідзе таргоўля цяпер, каб стварыць 51-ы ўрад пасля вайны. Некалі створаць чарговы ўрад, ды гэта выглядае лягчэй чымся знайсці разьвязку хваробаў эканомікі Італіі. У 1980-х гадох Італія расла і ў 1990 г. пазьбегнула рэцэсіі. Але тыя здабыткі зьядае дзяржаўны доўг, што цяпер выбіўся спад катролю.

У падобнай сытуацыі ёсьць Заходняя Эўропа, ЗША і Канада. Некалькі гадоў назад Грэцыя хацела прадаць некаторыя астравы, каб зрэдукаваць свой дзяржаўны дэфіцыт, але ўстрымалася пасля народнага абурэння. Ня выключана, што пры цяперашнім маштабе росту даўгоў Канады нейкі яе ўрад у будучыні пастараецца прадаць пушчы, вазёры ці Паўночна Заходні Шлях.

Агульны доўг Італіі — каля аднаго трыльёна далараў. Так, так, далараў, а ня ліраў і ён падростае на дзясяткі мільёнаў далараў кажны тыдзень. Доўг перавышае валавую прадукцыю дзяржавы. Ён-жа ў супярэчнасці строгіх варункаў, якія неаключае сяброўства Эўрапейскай эканамічнай і фінансавай супольнасці ў 1997 г. Калі гэных умоваў ня выканае, Італія скоціцца на ніжэйшы ярус эканомікі.

І ўсё-ж пагрозьлівыя кнігі разьлікаў і балансаў ня бяруць на ўвагу больш далікатнага пытаньня продажы нацыянальных скарбаў.

Прадаць у прыватныя рукі авіяцыйную кампанію або поле нафты гэта ня тое, што прадаць зямлю або спадчыну краіны, якія вызначаюць і яднаюць народ.

Заміж продажы народнай маёмасці ці скарбаў можна абрэзаць выдаткі на сацыяльныя патрэбы або павялічыць падаткі. Гэтыя мерапрыемствы зьніжаюць узровень жыцця.

У Нямецчыне заходняй злуюць на павялічаныя падаткі. Шмат мільяргаў каштуе аб'яднаньне краіны. Звыш 200 тыс. урадавых работнікаў страйкавала, пазачынялі лётнішчы, не хадзіла пошта, гарамі ляжала нязьбіранае сьмяццё. Страйк у Нямецчыне, гэтаксама як і італьянскае "на продаж" — вось да чаго даводзяць народ урады, якія вольнымі растратамі грошай будуць замкі ў паветры.

Jim O'Leary, The wee samurai o' the glen, Toronto Sun, May 6, 1992

ЦІ ЗАРОБІШ У КАНАДЗЕ

Адтуль, дзе нарадзілася Супольнасць Незалежных Дзяржаваў, прысылаюць нам просьбы на тэму: Вы-ж — багатая краіна. Памажыце мне прыехаць да вас і падзарабіць. Буду рабіць найгоршую і найцяжэйшую працу. Сплачу вам усё належнае. Памажыце, людцы добрыя!

Кагадзе давялося нам гаварыць зь Летувісамі і Латышамі. У іх падобныя просьбы з ужо вольных і незалежных бацькаўшчынаў.

Нехта ў сваім лісьце падбадзёрвае нас, што яму канадзкая амбасада ў Маскве прыабыццала візу тады, калі ён атрымае ад нас працу, забяспечанае памешканьне, страхоўку на лекі і інш.

Як выглядае з гэтага, нашыя бяздушныя бюракраты ў амбасадзе ў Маскве не інфармуюць людзей пра цяперашні эканамічны крызіс і беспрацоўе ў Канадзе. Бязумоўна, яны адно выконваюць загады нашых нягеглых палітыкаў, што амаль давялі вялікую і багатую краіну да банкруцтва.

Другая ў сьвеце вялічынёй тэрыторыі, Канада ў 1987 г. на 100 мільяргаў даляраў перавысіла СССР валавой вартасцю індустрыяльнай і сельскагаспадарчай прадукцыі. У Канадзе жыве 27 мільёнаў людзей, а ў калішній імперыі зла прынамся адзінаццаць разоў больш. Маскоўшчына у асноўным прадуквала прылады вайны й тэрору. Ёйная-ж індустрыяльная машына ўстарэла, шмат зь яе трэба на хлам выкідаць. А той Гулаг, які вымардаваў звыш 75 мільёнаў людзей, збанкрутаваў эканоміку, забяспечыў поўнае карыта адно для камуністычнае буржуазіі.

Эканамічны крызіс, побач зь перадавымі індустрыяльнымі краінамі сьвету, трымае ў сваіх зьненавіджаных клешчах і Канаду. Цяпер тут паўтара мільёна беспрацоўных. Летась на помач ім выдалі 17 мільяргаў даляраў. Фэдэральны доўг перавысіў ужо 400 мільяргаў даляраў і кажны год толькі на сплату працэнтаў, а не капіталу, дзяржава выдае 30 мільяргаў. Загнаездзіўся між нас і такі кавалак гумару: Чаму плача ў Канадзе нованароджанае дзіця? А таму, што яно толькі што нарадзілася а ўжо вінаватае 25 тысяч даляраў. Аблічаюць, што прыблізна 60% заробленых табой грошы розныя ўрады забяруць на падаткі.

Тут ня месца гаварыць пра прычыны такога эканамічнага крызісу. Галоўнае — усе вінавацяць нягеглых палітыкаў, каторыя ўжо цяпер пачынаюць скарачаць або ліквідаваць некаторыя social benefits — інстытуцыі сацыяльнае карысьці.

Якраз такіх простых, самых найцяжэйшых працаў, цяпер тут на знойдзеш. Свае й чужыя грашовыя арыстакраты пхнуць краіну ў кампютарна-электронны век. А тымчасам зьбянтэжаны народ, каторы заўсёды найбольш цікавіўся гакеем і півам, у бальшыні сваёй ня ведае як і чаму палітычныя махлары загналі яго ў такія даўгі і эканамічны крызіс. І нам няпрыемна адмаўляць некаму памагчы, а пры гэтым яшчэ й чырванецца з сорама за паразітаў бюракратаў і махляроў палітыкаў.

ЗГУБІЛІ, ШУКАЕМ! Др. Віктар Сянькевіч, наш цэнны й калісці незаменны супрацоўнік, летась, як мы чулі, перабраўся некуды ў Каліфорнію і... згубіўся. Трэба меркаваць, што ў часе апошніх землятрусаў ён ня трапіў у нейкую зямную трэшчыну-шчыліну. Магчыма, што нейдзе пад пальмай ці эўкаліптасам (у Каліфорніі эўкаліптасы растуць, а як-жа!) наш заслужаны пэньсіянер абломаўшчынай займаецца. А абяцаў-жа нам, што як толькі апынецца ў найбольш небяспечным штаце Злучаных Гаспадарстваў Амэрыканскіх, дык адразу нас павядоміць.

Promises, promises, promises!

Красоцкі Эдуард Паўлавіч, 1917 ці 18 г. нар., ураджэнец Гродзеншчыны, выехаў у Канаду ў сярэдзіне 30-х гадоў. Згубілі яго адрас. Шукае пляменьнік Валентын Вікенцевіч Гірык у Гародні, адрас: вул. Лідская 27-406.

ПРАВОСЛАВНАЯ РУСЬ

Церковно-Общественный Орган Русской Православной Церкви Заграницей
Основана Братством преп. Юва Почаевского въ 1928 году во Владиміровой
на Карпатахъ

№4, 1992

■ Левъ Пономаревъ, председатель парламентской комиссии по разслѣдованію дѣятельности КГБ выразилъ свое удивленіе по поводу отсутствія общественнаго интереса къ недавнимъ разоблаченіямъ агентовъ КГБ въ Московской Патріархіи. Митрополитъ Питиримъ, агентъ по кличкѣ Аббатъ, какъ ни въ чемъ не бывало, продолжаетъ служить и заниматься общественной дѣятельностью, также и митрополиты Филаретъ (кличка Антоновъ) и Ювеналій (кличка Адамантъ).

Washington Post Foreign Service

ДЗЕ ЯШЧЭ ТЛЕЕ ЖЫЦЦЁ...

Беларускія газэты й часапісы ў дзяспары існавалі й цяпер яшчэ існуюць дзякуючы ахвярнасьці нашых суродзічаў. На звычайных аплатах за падпіску яны-б ня ўтрымаліся. У іх амаль ня было й няма камэрцыйнае рэклімы. Хто можа, памагае грашмі, а іншыя, што аж на трох ці чатырох кантынэнтах, беларускамоўную і іншамоўную (на беларускія тэмы) прэсу прадаюць.

Сёлета ў красавіку прыйшоў да нас ліст ад руплівага й ахвярнага суродзіча з Аўстраліі, што ўжо даўно там "Зважай" распаўсюджвае. Ён скардзіцца, што быў захварэў. А вось ягоныя словы: "Даручыў адной асобе распрадаць "Зважай". Як аказалася, ён узяў часапіс... для перахаваньня. Пытаюся ў яго: як там справа із "Зважай"? А ён кажа: забыўся ўзяць з сабою. Пры першым спатканьні атрымаеш назад."

З гэтага наш кальпартэр робіць выснову: "Нашто наракаць на савецкіх, калі гэтыя прыкрасьці робіць вярхоўнае камандваньне на чале з прэзыдэнтам БЦР."

Усім у беларускай дзяспары ведамая БЦР... Тлэе яшчэ нейкае жыццё ў ейным нягэлым апарце...

ПАМЁР ВЭТЭРАН

Кастусь Нор, нар. у Гародні 11.8. 1918 г., памёр у Лондане, Ангельшчыне, 29.3.1992 г. Нор быў камандзірам першага зьвязу ў Школе Камандзіраў Беларускай Краёвай Абароны ў Менску ад пачатку чэрвеня 1944 г. і разам з кадэтамі пасьля трапіў у Брытанскую восьмую армію (польскі корпус) у Італіі. У Англіі быў першым старшынём арганізацыйнага зьезду Згуртаваньня Беларусаў Вялікай Брытаніі.

Нашыя спачуваньні жонцы Нора Джын і сваяком.

"Зважай"

КАСТУСЬ КАДУШКА (АМОР), нар. ў 1926г. ў ваколіцах Дзісны, памёр летась у Бразыліі.

Вучыўся ў Віленскай беларускай гімназіі, Школе Камандзіраў БКА. У Францыі, каля Клервал, быў адным з кіраўнікоў групы менскіх кадэтаў, калі яны перайшлі 31-га жніўня 1944 г. да французскіх Макісаў.

Кастусь Кадушка ўступіў у Брытанскую восьмую армію (польскі 2-гі корпус) у Італіі, а пасьля вайны браў удзел у арганізаваньні ЗБВБ й грамадзкім жыццём ў Вялікай Брытаніі.

Сваяком нябожчыка нашыя спачуваньні. Вечная, Кастусь, Табе памяць!

"Зважай"

ЦЫТАТА НА СЯНЬНЯ

»У вольнай Беларусі наперадзе цяжкі шлях. Неабходна нанова сьцьвердзіць сацыяльную справядлівасьць, вярнуць свабодзе яе пасады, народу — вярхоўную ўладу, чалавеку — ўласнасьць, аднавіць панаваньне розуму й справядлівасьці.

На гэтым шляху — вялізарная перашкода ў выглядзе камуністычных забабонаў, мітаў, прывілеяў, хлусьні, гвалту й нялюдзкасьці, што злавеснымі цэнямі навісаюць з камуністычных бастыёнаў над пакутным народам».

А. Майсеенка, ЛіМ, 18.10, 1991

MIĘDZYMORZE

Ёсьць між Палякаў людзі, каторыя яшчэ і цяпер прапагуюць т. зв. "Міжмор'е" ад Балтыцкага да Чорнага, ведама-ж, із сталіцай у Варшаве. Палітычны адзядзел Канфэдэрацыі Незалежнай Польшчы удастоіў і нас сваёй увагай, выслаўшы апэль з датай 23.4.92.

Старая і ведамая беларускаму народу песьня-падман, каторым нас вечна прынадзвалі, каб пасьля на нашых землях панаваць.

Мы вось дагэтуль яшчэ ня чулі, каб хто з разумных польскіх палітыкаў намагаўся спыніць насланьне польскіх ксяндзоў, што вось цяпер, з благаслаўства польскага вышэйшага клеру і ўраду прыяжджаюць у Беларусь, каб зь беларускіх каталікоў рабіць...палякаў. Із тым самым агідным credo: każdy katolik jest polakiem. Калі кажны каталік ёсьць палякам, дык едзьце і рабіце палякаў з французскіх ці італьянскіх, або навет летувіскіх каталікоў.

Мы таксама ня чулі, каб у акупаванай Польшчай Беларусамі заселенай частцы Беласточчыны Палякі дазволілі рыма-каталіком Беларускам мець сваіх сьвятароў, маліцца ў беларускай мове.

Чаму паны з "Мендзыможа" ўяўляюць сабе, што Беларусы ў маскоўскай ці варшаўскай няволі нічога не навучыліся і далей будуць бегчы на іхныя праманкі?

ФОНД "ЗВАЖАЙ"

Да 24-га травеня сёлета атрымана на "Зважай": Ч.Найдзюк — 5.75 дал., С.Буткевіч — 24.00, М.Махнач — 41.00, В.Акавіты — 17.00, Кон Ворт — 11.50, Г.Шэйпак — 17.00, К. Акула — 15.00, а.прат. М.Страпко — 20.00.

Разам — 151.25 далараў. Усім шчырае дзякуй!

УВАГА! Наступны, сёлетні чацьверты нумар «Зважай» плянуецца на кастрычнік.

А МАХЛЯРЫ МАХЛЮЮЦЬ!

У заяве дэпутатаў апызыцы ў Вярхоўным Савеце Рэспублікі Беларусь сказана, што пасьля атрыманьня больш 440 тыс. галасоў за рэфэрэндум для адстаўкі цяперашняга парлямэнту й новых выбары, 22-га красавіка ў Менску «адбылося даабраньне членаў Цэнтральнай выбарчай камісіі, якая, згодна з існуючым заканадаўствам, павінна кантраляваць і правядзеньне рэспубліканскіх рэфэрэндумаў...

... У складзе Цэнтральнай выбарчай камісіі няма ніводнага прадстаўніка дэмакратычных партый і рухаў, зарэгістраваных на Беларусі.

Мы асуджаем падобныя дзеянні Вярхоўнага Савету й пакідаем за сабою права зьвярнуцца да сусьветнай супольнасьці, замежных дзяржаўных і грамадзкіх арганізацыяў з просьбай накіраваць сваіх назіральнікаў на будучы рэфэрэндум».

Пад заявай — подпісы 34-х паслоў, на чале зь лідарам БНФ З.Пазьяком.